

Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság
57.Pf.634.891/2024/6.

A Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság

a Kerekes és Társai Ügyvédi Iroda (1154 Budapest, Órjáró tér 5.) által képviselt

a Szabó Ügyvédi Iroda (6721 Szeged, Teleki út 5.) által képviselt

Raiffeisen Bank Zrt. (1054 Budapest, Akadémia utca 6.) **alperes** ellen

szerveződés részleges érvénytelenségének megállapítása és jogkövetkezményei iránt indított perében a Budai Központi Kerületi Bíróság 2024. július 12. napján kelt 17.P.20.593/2024/8. számú ítélete ellen az alperes 9. sorszám alatt benyújtott fellebbezése folytán meghozta a következő

í t é l e t e t

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének azon megállapítását, hogy a „szerveződés érvénytelenségi ok által nem érintett további részei érvényesek; melynek következtében a dr. Balogh Zsigmond közjegyző 2015. június 19. napján kelt 11048/Ü/372/2015/1 számú közokiratba foglalt felmondás joghatás kiváltására nem alkalmas” mellőzi, egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

A jelen másodfokú eljárás során felmerült költségeiket a felek maguk viselik.

Az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

I n d o k o l á s

- [1] Az ítéleti tényállás lényege szerint az alperes mint hitelező és a III. r. felperes mint adós 2005. február 24. napján lakásvásárlási kölcsönszerződést kötöttek, az alperes 104.823,15 svájci frank összegű kölcsönt nyújtott a III. r. felperesnek 180 hónap futamidőre. A kölcsön lejáratá 2020. február 24. napja volt. A szerveződés VII.1. pontja egyebek mellett tartalmazta, hogy a bank a kölcsönszerződést jogosult azonnali hatállyal felmondani:
- a Polgári Törvénykönyv 525. §-ában felsorolt bármely esetben,
 - ha az adós a jelen kölcsönszerződés bármely rendelkezését megszegi, ideértve különösen a kölcsönszerződésből eredő fizetési kötelezettségeinek nem, vagy késedelmes teljesítését.

A dr. Ligeti Erika közjegyző által 2005. február 24. napján 329/2005. ügyszámon közjegyzői okiratba foglalt egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozatban a III. r. felperes mint adós kötelezettséget vállalt a folyósított kölcsön és járulékai visszafizetésére a kölcsönszerződésben meghatározott feltételekkel. Néhai XX az adós kölcsönszerződésből eredő valamennyi fizetési kötelezettsége teljesítéséért készfizető kezességet vállalt. Az alperes 2009. szeptember 23. napján a kölcsönszerződést magánokiratban felmondta az Általános Üzleti Feltételek (ÁÜF) 18.2. pontjában meghatározott jogával élve arra hivatkozással, hogy a III. r. felperes a szerződésben foglalt fizetési kötelezettségeinek többszöri felszólítás ellenére sem tett eleget. Dr. Balogh Zsigmond közjegyző 2015. június 19. napján 11048/Ü/372/2015/1. számon az alperes magánokirati felmondását megerősítő nyilatkozatát közokiratba foglalta. Az alperes a III. r. felperessel és néhai XXnal, valamint a II. r. felperessel szemben közvetlen végrehajtást kezdeményezett. Az I. r. alperes tulajdonjogát az ingatlan 29/50 tulajdoni hányadára 2020. december 7. napján, a II. r. felperes tulajdonjogát az ingatlan 21/50 tulajdoni hányadára 2018. május 30. napján vétel jogcímén jegyezték be az ingatlan-nyilvántartásba. Az alperes a 2014. évi XL. tv. (DH2 tv.) szerint a fogyasztóval elszámolt.

- [2] Az elsőfokú bíróság a Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság 57.Pf.633.373/2023/7. számú végzése folytán megismételt eljárásban meghozott ítéletével az I. és II. rendű felperesek keresetét elutasította. Megállapította, hogy a III. rendű felperes és az alperes között 2005. február 24. napján létrejött lakásvásárlási kölcsönszerződés VII.1. pontjának második bekezdésének azon rendelkezése, mely szerint „ha az adós a jelen kölcsönszerződés bármely rendelkezését megszegi, ideértve különösen a kölcsönszerződésből eredő fizetési kötelezettségeinek nem vagy késedelmes teljesítését”, érvénytelen; a szerződés érvénytelenségi ok által nem érintett további részei érvényesek; melynek következtében a dr. Balogh Zsigmond közjegyző 2015. június 19. napján kelt 11048/Ü/372/2015/1. számú közokiratba foglalt felmondása joghatás kiváltására nem alkalmas. Kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 400.000 Ft perköltséget.
- [3] Az ítélet indokolása szerint a bíróság a keresetet a 93/13/EGK irányelv, az 1959. évi IV. tv. (rPtk.) irányadó rendelkezései, valamint a 2014. évi XL tv. (DH2 tv.) 37.§ (1) bekezdése alapján bírálta el. Kitért arra, hogy részleges érvénytelenség esetén az érvénytelenség általános jogkövetkezményeit nem a teljes szerződésre, csak a szerződés érvénytelenségi ok által érintett részére kell alkalmazni. A szerződés érvénytelenségi ok által érintett részéhez, az érvénytelen kikötéshez fűződő joghatás – a kikötés érvényessé nyilvánítása hiányában – nem állhat be, az érvénytelen szerződési részre jogosultságot, követelést alapítani nem lehet. A szerződés érvénytelenségi ok által nem érintett további részei azonban érvényesek, a szerződés az érvénytelen rész nélkül, változatlan tartalommal köti a feleket. Megállapította, hogy a perbeli kölcsönszerződés a DH2 tv. hatálya alá tartozik, felperesek első keresete a DH2. törvény 37. §. (1) bekezdésében foglalt feltételeknek megfelel. A kereset előterjesztésére azonban csak a szerződést kötő III. rendű felperes jogosult, az I. és II. rendű felperesek a III. rendű felperes és az alperes között nem kérhetik a jogviszony fennállásának megállapítását, az I. és II. r. felpereseknek nem az alperessel, hanem azzal szemben van jogvéde érdekük, akitől a tulajdonjogukat származtatják, így keresetük keresetőségi jog hiányában elutasítandó volt. A III. rendű felperes keresetét – figyelemmel a C-80-82/21. számú ítélet 66-68. pontjaira is – megalapozottnak találta, megállapította, hogy a kölcsönszerződés VII.1. pontjának a keresetben hivatkozott rendelkezése tisztességtelen a rPtk. szerződéskötéskor hatályos 209/B. §. (1) bekezdése szerint. A szerződés azon rendelkezése, hogy bármely összegű tartozás, bármely rövid ideig tartó késedelem egy 15 éves futamidejű szerződés esetében is azonnali

hatályú felmondásra jogosítja fel az alperest, a III. r. felperesre egyoldalúan hátrányos. A szerződési feltétel akkor minősülne tisztességesnek, ha az az adósnak a fizetési kötelezettség nagyságára és az előre meghatározott futamidőre tekintettel olyan mértékű „türelmi időt” adna, amely alatt lehetősége lenne a szerződésszegés következményeit elhárítani. Ennek hiányában a szerződés a fogyasztói irányelv 3. cikk (1) bekezdése szerint a szerződő felek jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára. A Kúria 4/2021. PJE számú határozata IV. 4. pontjában foglaltakat és a C-421/14 számú ítéletben foglaltakat is figyelembe véve a szerződés VII. 1. pontja - mely nem tartalmazza, hogy mely összegű vagy mely mértékű fizetési kötelezettség elmulasztása jár a 15 évre megkötött szerződés felmondásával - tisztességtelen. A szerződés azonban a tisztességtelen rész elhagyásával is teljesíthető, a hitelező minden egyes részlet után – annak lejártát követően – a késedelmi kamatot érvényesítheti a III. rendű felperessel szemben valamennyi, az eredeti szerződésben lejárt törlesztőrészlet esetében.

A bíróság a DH2 tv. 37. §. (1) bekezdésére figyelemmel helytállónak találta a III. rendű felperes jogkövetkezmény levonása iránti kérelmét, mely szerint a szerződéses rész kiesése következtében a dr. Balogh Zsigmond közjegyző 2015. június 19. napján kelt 11048/Ü/372/2015/1 számú közokiratba foglalt felmondása joghatás kiváltására nem alkalmas.

A perköltségekről a Pp. 83. (2) bekezdése szerint rendelkezett.

- [4] Az alperes fellebbezésében kérte az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatását és felperesek keresetének teljes elutasítását. Másodlagosan az elsőfokú ítélet megváltoztatását akként kérte, hogy a bíróság mellőzze a „melynek következtében a dr. Balogh Zsigmond közjegyző 2015. június 19. napján kelt 11048/Ü/372/2015/1. számú közokiratba foglalt felmondása joghatás kiváltására nem alkalmas” – ítéleti rendelkezést.
- [5] Kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság a III. r. felperes vonatkozásában a megállapítási kereset Pp. 172.§ (3) bekezdésében írt feltételei fennállását megállapította, továbbá a kölcsönszerződés VII.1. pontjának tisztességtelenségét kimondta. Sérelmezte, hogy a bíróság figyelmen kívül hagyta az alperes elévülési kifogását. Kifogásolta az ítélet azon megállapítását is, miszerint a kifogásolt rendelkezés érvénytelenségére figyelemmel a közokiratba foglalt felmondás joghatás kiváltására nem alkalmas.
- [6] Hangsúlyozta, hogy a kölcsönszerződés felmondására a 2009. szeptember 23. napján kelt magánokiratban hivatkozott ÁÜF 18.2 pontja alapján került sor. A III. r. felperes tartozása felmondás hiányában is lejárt 2020. február 24. napján. A kölcsönszerződés VII.1. pontjának részbeni érvénytelensége a III. r. felperes semmilyen jogvédte érdekét nem biztosította, ezért a keresetet a Pp. 172.§ (3) bekezdésére figyelemmel a III. r. felperes esetében is el kellett volna utasítani.
- [7] Az elsőfokú bíróság figyelmen kívül hagyta a szerződéskötés időpontjában hatályos rPtk. 209.§ (2) bekezdését és 209/A.§-át, ami megtámadási jogot biztosított a felperes javára, mely jog a szerződéskötést követő egy év elteltével elévült.
- [8] Az elsőfokú bíróság a bizonyítékok okszerűtlen mérlegelése alapján jutott arra az álláspontra, hogy a vitatott szerződéses rendelkezés tisztességtelen. A kölcsönszerződés felmondására a III. r. felperes is jogosult volt a szerződés V/12. pontja alapján, indokolás nélkül.
- [9] Az alperes a kölcsönszerződés VII.1. pontja és az ÁÜF 18.2. pontja szerint a Ptk. 525.§-ában írt esetben felmondhatta a kölcsönszerződést. A jogszabálynak megfelelő szerződéses kikötés nem minősülhet tisztességtelennek (rPtk. 209.§ (6) bek.). A rPtk. 525.§ (1) bekezdés e) pontja lehetővé tette a szerződés felmondását az adós más súlyos szerződésszegése esetén, de azt, hogy mi minősül ilyenként, a rPtk. nem szabályozta, a felek a szerződési szabadság elvére figyelemmel azt maguk jogosultak kitölteni tartalommal. A fizetési kötelezettség nem, vagy késedelmes teljesítése - figyelemmel a szerződés fő tárgyára - nyilvánvalóan súlyos

szerződésszegésnek minősül, ezért önmagában annak kikötése, hogy a „kölcönszerződésből eredő fizetési kötelezettségeinek nem vagy késedelmes teljesítése” esetére megilleti az alperest az azonnali felmondás joga, nem minősülhet tisztességtelennek. Nincs arra vonatkozó előírás, hogy mekkora összegű és hány havi késedelem esetén lehet megállapítani a súlyos szerződésszegést, ez minden esetben az adott szerződéses konstrukció függvénye.

- [10] A másodlagos fellebbezési kérelem kapcsán alperes előadta, hogy a kölcsönszerződés VII.1. pontja kifogásolt rendelkezésének tisztességtelensége sem járhatna azzal „jogkövetkezéssel”, hogy a dr. Balogh Zsigmond közjegyző által 11048/Ü/372/2015/1. számú közokiratba foglalt felmondás joghatás kiváltására nem alkalmas. A hivatkozott közjegyzői okirat nem minősül a kölcsönszerződés felmondásának, az nem tartalmaz utalást a kölcsönszerződés VII.1. pontjára, így a megjelölt rendelkezés tisztességtelenségének nem lehet a keresetben megjelölt jogkövetkezése.
- [11] Alperes előadta, hogy a fellebbezéssel támadott ítéleti rendelkezés kihat az I. és II. r. felperesekre is, akik a tartozásért a jelzáloggal terhelt ingatlanban fennálló tulajdoni hányadaikkal a III. r. felperessel egyetemlegesen felelnek alperes felé. A fellebbezéssel támadott elsőfokú ítéleti rendelkezés lehetőséget adna a II. r. felperessel szemben kiállított végrehajtási záradék törlésére, függetlenül keresete elutasításától, mivel a felperesek között a Pp. 36.§-ában írt kényszerű pertársaság, ennek hiányában a Pp. 37.§ (1) bekezdés a) pontjában írt célszerűségi pertársaság áll fenn.
- [12] A felperesek írásban fellebbezési ellenkérelmet nem nyújtottak be. A másodfokú eljárásban továbbra is hivatkoztak az uniós jog elsőbbségére, a tisztességtelen feltételek alkalmazása esetén az érvénytelenség jogkövetkezéseinek szankciós célzatára. Hangsúlyozták, hogy a tisztességtelen feltételek kiesése esetén a szerződés nem módosítható. Előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése iránti kérelmet terjesztettek elő azon kérdés megválaszolására, hogy összeegyeztethető-e a 93/13/EGK irányelv 3. cikk (1) bekezdésével, 6. cikk (1) bekezdésével, valamint a 7. cikk (1) bekezdésével, ha a szerződés felmondását szabályozó rendelkezés tisztességtelensége mellett a szerződés jogszabályra hivatkozással felmondható marad.
- [13] A fellebbezés a per fő tárgyát illetően nem alapos.
- [14] A másodfokú bíróság az 57.Pf.633.373/2023/7. számú, az elsőfokú ítéletet hatályon kívül helyező végzésében a megismételt eljárás lefolytatását a Pp. 386.§ (1) bekezdés d) pontja szerint a perfelvételi szaktól rendelte el, egyúttal meghatározta a szükséges eljárási cselekményeket is.
Az elsőfokú bíróság ennek ellenére a megismételt eljárásban - a tárgyalási jegyzőkönyvből megállapíthatóan - perfelvételi tárgyalást nem tartott, a Pp.194.§ (1) bekezdésében előírtaknak nem tett eleget, a perfelvétel lezárásáról végzést nem hozott. Eljárása nem felelt meg a Pp. 196. §-ának sem. A másodfokú bíróság - bár észlelte az alperes fellebbezésében nem hivatkozott ezen eljárási szabásértéseket -, a Pp. 370.§ (3) bekezdésében foglaltak alkalmazását szükségesnek nem látta. Ennek oka, hogy a hivatkozott eljárási szabálysértések a Pp. 380.§ a)-c) pontjaiban foglalt kötelező hatályon kívül helyezést nem alapoznak meg, az ügy érdemi eldöntésére pedig nem hatottak ki, az elsőfokú eljárás megismétlésére vagy kiegészítésére szükség nem volt. A felek a megismételt elsőfokú eljárásban a perfelvételi nyilatkozataikat megtették, ezzel a bíróság közrehatása mellett a jogvita kereteit kijelölték. A bíróságnak jogkérdésben kellett döntenie, melyhez szükséges szóban és írásban előterjesztett nyilatkozatok rendelkezésre álltak. Az említett eljárási előírások formális hiánya az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését még a fellebbező alperes erre irányuló kérelme esetén sem tenné szükségessé a Pp. 381.§ alkalmazásával.

- [15] Az 57.Pf.633.373/2023/7. számú végzés szerint az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésének és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasításának indoka az volt, hogy a kereset tartalma tisztázásra szorult. A másodfokú bíróság rámutatott: felperesek a keresetükben megállapítást kérelmeztek, azonban a rendelkezésre álló peradatok alapján nem volt egyértelműen megállapítható, hogy mely alapon és minek a megállapítását kérték. A másodfokú bíróság hivatkozott végzése [9] bekezdésében meghatározta, hogy mely szempontokra figyelemmel tisztázandó a kereset tartalma. Utalt arra, hogy megállapítási kereset előterjesztésére nem csak az eljárásjogi szabályok (Pp. 172.§ (3) bekezdés) adnak lehetőséget, megállapítás egyes anyagi jogi szabályok alapján is kérhető, a rPtk. 239/A.§-a és a Ptk. 6:108.§ (2) bekezdése lehetővé teszi a szerződés érvénytelenségének megállapításának kérelmezését anélkül, hogy a fél az érvénytelenség következményeinek alkalmazását kérné. Utóbbi esetben az anyagi jogi szabály maga határozza meg az érvényesíthető igényt a bíróság általi megállapításban, az alperessel szemben támasztható anyagi jogi igény maga a megállapítás, ezért a Pp. 172.§ (3) bekezdése által a megállapítási kereseti kérelemre előírt eljárásjogi feltételek nem érvényesülnek, ezért annak jogszabályi feltételei nem vizsgálандóak. A megismételt eljárásban felpereseknek nyilatkozniuk kell, minek a megállapítását kérik, tárgyi keresethalmazat esetén pedig vizsgálni kell azt is, hogy valamely megállapítási kereset esetében anyagi jogszabály biztosítja-e a megállapítási kereset előterjeszhetőségét, mert ez esetben a Pp. 172.§ (3) bekezdésében írt feltételek irrelevánsak.
- [16] A megismételt eljárásban felperesek úgy nyilatkoztak, hogy keresetük megegyezik a 2021. február 27. napján előterjesztett keresettel. A tárgyaláson tett további pontosítások alapján az elsőfokú bíróság a 17.P.20.593/2024/6. számú jegyzőkönyvben a keresetet az alábbiak szerint rögzítette: Felperesek annak megállapítását kérik, hogy a III. rendű felperes és az alperes között 2005. február 24. napján létrejött lakásvásárlási kölcsönszerződés VII.1. pontjának második bekezdésének azon rendelkezése, mely szerint „ha az adós a jelen kölcsönszerződés bármely rendelkezését megszegi, ideértve különösen a kölcsönszerződésből eredő fizetési kötelezettségeinek nem vagy késedelmes teljesítését”, érvénytelen. Az érvénytelenség jogkövetkezménye a DH2 tv. 37.§ (1) bekezdése alapján az, hogy a felek közötti szerződés a rPtk. 239.§ (2) bekezdése alapján nem dől meg, azaz az érvénytelen rész nélkül továbbra is teljesítendő, továbbá tekintettel arra, hogy a kölcsönszerződés nem volt felmondható, a dr. Balogh Zsigmond közjegyző előtt 2015. június 19. napján kelt 11048/Ü/372/2015/1. számú közokiratba foglalt felmondás joghatás kiváltására nem alkalmas. Felperesek érvelése azon alapult, hogy bármely csekély kötelezettségzegés esetére azonnali hatályú felmondás kikötése tisztességtelen, az jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára. A semmis szerződéses feltétel (a kölcsönszerződés VII.1. pontjának idézett rendelkezése) érvénytelen, ezért a szerződésből kiesik, a kiesett rendelkezést a bíróság nem jogosult a Ptk. dispozitív rendelkezésével (rPtk. 525.§) helyettesíteni [Európai Unió Bírósága (EUB) C-80-82/21 számú ítélete]. Felperesek egyértelműen nyilatkoztak arról is, hogy a további megállapításokat nem önálló megállapítási keresetként, hanem az érvénytelenség jogkövetkezményeként érvényesítik a DH2 tv. 37.§ alapján.
- [17] Az ekként előterjesztett kereset alapján egyértelművé vált, hogy felperesek anyagi jogszabályokon alapuló megállapítást kértek a bíróságtól. A megállapítási kereset Pp. 172.§ (3) bekezdésében írt feltételeit - azt, hogy az I. és II. r. felpereseknek fennáll-e és kivel szemben áll fenn jogvédte érdeke – az elsőfokú bíróságnak ezért vizsgálnia nem kellett. Az elsőfokú ítélet indokolásának [71] bekezdése utolsó mondata szükségtelenül és tévesen tért ki továbbá arra, hogy az I. és II. r. felperesek esetében az alperessel szembeni jogvédte érdek hiánya zárja ki a megállapítási kereset előterjeszhetőségét, ahogy szükségtelen a jogviszony fennállásának kérelmezhetőségével kapcsolatos utalás is.

- [18] A felperesi legitimáció a felperes és a per tárgya közötti anyagi jogi kapcsolatot jelenti. A szerződésben részes feleken kívül valamely szerződés semmisségével kapcsolatos perbeli legitimációt jogi érdekelttség, illetve perlési jogosultságot biztosító jogszabályi felhatalmazás adhat. A 2/2010. (VI. 28.) PK vélemény a rPtk. hatálya alá tartozó esetekre is rögzítette, hogy a szerződő feleken kívüli harmadik személy a jogi érdeke fennállása esetén kérheti az érvénytelenség megállapítását – ez egyébiránt következett a korabeli Pp. (1952. évi III. tv.) 3.§ (1) bekezdés második mondatából.
- A zálogkötelezettnek nyilvánvalóan fűződik jogi érdekelttsége azon kölcsönszerződés érvénytelenségének, vagy e kölcsönszerződés egyes rendelkezése érvénytelenségének megállapításához, melyből eredő követelést a tulajdonában álló ingatlanra bejegyzett jelzálogjog biztosítja. Ebből következően az I. és II. r. felperesek keresetösségi joga a kölcsönszerződés VII.1. pontja érvénytelenségének megállapítása iránti igény esetében fennállt.
- [19] A III. r. felperes és az alperes által 2005. február 24. napján megkötött kölcsönszerződés a DH2 tv. hatálya alá tartozik. A DH2 tv. 37. § (1) bekezdésének kógens előírása szerint a törvény hatálya alá tartozó szerződések esetében a szerződés érvénytelenségének vagy részleges érvénytelenségének megállapítása csak az érvénytelenség e jogszabályban meghatározott jogkövetkezményeinek - a szerződés érvényessé vagy határozathozatalig terjedő időre való hatályossá nyilvánításával együtt kérhető, mégpedig akként, hogy a félnek a jogkövetkezmény alkalmazására vonatkozóan a felek közötti elszámolásra kiterjedő és összegszerűen megjelölt, határozott kérelmet is elő kell terjesztenie.
- A hivatkozott rendelkezés azonban akkor irányadó, ha a DH1 és DH2 tv. hatálya alá tartozó szerződést érintő érvénytelenségi ok a szerződés egészének érvénytelenségét eredményezi (pl. rHpt. 213.§ (1) bek.), vagy ha a fogyasztói szerződés részbeni érvénytelensége folytán (pl. valamely szerződéses kikötés érvénytelensége miatt) az egész szerződés érvényessége megdől a rPtk. 239.§ (2) bekezdése szerint. Az érvénytelenség DH2 tv. 37.§ (2) bekezdésében konkrétan meghatározott jogkövetkezményei valamelyikének alkalmazhatósága és kérelmezésének szükségessége azokra az esetekre vonatkozik, amikor a szerződést - akár részleges érvénytelenség okán is – érvényessé vagy hatályossá kell nyilvánítani, mert a szerződésből eredő, a főszolgáltatást érintő kölcsönös szolgáltatások alapján teljesített vagyonmozgások helyreállítása szükséges, a felek közötti elszámolás elvégzése indokolt.
- [20] A jelen esetben felperesek a III. r. felperes és az alperes között 2005. február 24. napján létrejött lakásvásárlási kölcsönszerződés egyik felmondási okra vonatkozó szerződéses rendelkezése érvénytelenségét kérték megállapítani. E szerződéses kikötés érvénytelensége ugyan a kölcsönszerződés részbeni érvénytelenségét eredményezi (rPtk. 239.§ (2) bekezdés), ennek jogkövetkezményeként azonban az egész szerződés nem dől meg. Az érvénytelen szerződéses rendelkezés a kölcsönszerződésből kiesik, a kölcsönszerződés azonban a tisztességtelen szerződéses rendelkezés nélkül is teljesíthető. A DH2 tv. 37.§ (1) bekezdésében kötelezően előírt jogkövetkezmények ezért ez esetben nem alkalmazhatóak (mert nincs mit érvényessé, vagy hatályossá nyilvánítani, a keresettel érintett szerződéses rendelkezés érvénytelensége a perbeli esetben a felek közötti elszámolást sem érinti). Így a felperesek által hivatkozott szerződéses rendelkezés érvénytelenségének megállapítása a rPtk. 239/A.§-a szerint kérhető, mely kereset előterjesztésére valamennyi felperes - a [18] bekezdésben kifejtettek szerint az I. és II. r. felperes is - rendelkezik keresetösségi joggal. Erre irányuló felperesi fellebbezés hiányában azonban a másodfokú bíróság a Pp. 370.§ (1) bekezdése értelmében érvényesülő fellebbezési korlátok miatt az elsőfokú bíróság ítéletének

az I. és II. r. felperesek érvénytelenség megállapítására irányuló keresetét elutasító rendelkezését nem változtathatta meg.

- [21] A rPtk. 525.§ (1) bekezdése meghatározza, hogy a hitelező mely esetekben jogosult a kölcsönszerződés azonnali hatályú felmondására. Míg a rPtk. 525.§ (1) bekezdés a)-d) pontjai konkrét tényállásokat nevesítenek, addig a rPtk. 525.§ (1) bekezdés e) pontja az adós „más” - az a) -d) pontokban nem nevesített - súlyos szerződésszegése esetén biztosítja a felmondás jogának gyakorlását a hitelező részéről. A rPtk. 525.§ (1) bekezdés e) pontja generális szabály: a jogalkotó nem tudja és nem is tudhatja tételesen, teljeskörűen számba venni, meghatározni valamennyi olyan esetet, magatartást, melyek súlyos szerződésszegésnek minősülhetnek. Valamennyi ilyenként minősülő tényállás taxatív felsorolása lehetetlen, ezért további (más), a rPtk. 525.§ (1) bekezdés a)-d) pontjaiban nem szerepeltetett és tényállási elemeiben konkrétan meg nem határozott szerződésszegés is alapot adhat felmondásra. A rPtk. 525.§ (1) bekezdés e) pontjának megfogalmazásából kitűnően azonban a felmondás oka csak olyan szerződésszegés lehet, mely legalább olyan súlyú, mint a jogszabályhely a)-d) pontjaiban tételezett esetek.
- [22] A feleket szerződéses szabadságuknál fogva megilleti az a jog, hogy szerződésükben meghatározzák, mik azok a tényállások, magatartások, amit súlyos szerződésszegésnek tekintenek, ezáltal a rPtk. 525.§ (1) bekezdés e) pontját maguk konkrét tartalommal töltsék ki. E joguknak a rPtk. 209.§ (1) bekezdése és 209/A.§ (2) bekezdése azonban gátat szab: szerződéses szabadságuk arra nem terjed ki, hogy a fogyasztói szerződésben tilalmazott, tisztességtelenséget eredményező tényállású tartalommal töltsék ki a generalis szabályt. A felek által definiált szerződésszegésnek ezért a tisztességesség szűrőjén át vizsgálva objektíve is súlyosnak és tisztességesnek kell lennie, melyhez támpontul szolgálnak a rPtk. 525.§ (1) bekezdés a)-d) pontjában taxált esetek mellett a szerződéskötés időpontjában még hatályban volt, utóbb a Ptk-ba beépített 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet „fekete” és „szürke” listája által körülírt helyzetek.
- [23] A rPtk. 525.§ (1) bekezdés e) pontjának tartalommal való kitöltése, a „más” súlyos szerződésszegés tényállási elemeinek felek általi meghatározása nem jelent a jogszabályi rendelkezéstől való eltérést. Éppen ellenkezőleg: a felek jogszabályi felhatalmazás alapján a rPtk. 525.§ (1) bekezdés a)-d) pontjaiban meghatározott tényállásokon túl további ilyenként minősülő tényállásokat határozhatnak meg. Amennyiben az adott felmondási okot tartalmazó szerződéses rendelkezés joghatás kiváltására alkalmatlan, arra a hitelező felmondást nem alapíthat, annak helyébe azonban jogszabályi tartalom nem lép. A bíróság az érvénytelen és a szerződésből kiesett feltételt a jogszabály diszpozitív rendelkezésével nem pótolja, nem hivatkozható ezért alappal és a kereset elbírálása során nem irányadó a C-80-82/21 számú ítélet azon rendelkezése, mely szerint a 93/13 /EGK irányelv 6. cikk (1) bekezdésével és 7. cikk (1) bekezdésében foglaltakkal ellentétes az olyan ítélkezési gyakorlat, amely szerint a nemzeti bíróság a fogyasztói szerződésben foglalt olyan tisztességtelen feltétel semmisségének megállapítását követően, amely nem eredményezi e szerződés egészének semmisségét, a nemzeti jog diszpozitív rendelkezésével helyettesítheti.
- [24] Fenti indokok alapján az uniós jog értelmezése sem merült fel kereset elbírálásával összefüggésben, a felperesek által feltett kérdés (összeegyeztethető-e a 93/13/EGK irányelv 3. cikk (1) bekezdésével, 6. cikk (1) bekezdésével és 7. cikk (1) bekezdésével, ha a szerződés felmondást szabályozó rendelkezés tisztességtelensége mellett a szerződés jogszabályra hivatkozással felmondható marad) megválaszolása érdekében az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezése a Pp. 130.§ (1) bekezdése szerint nem

volt indokolt. A másodfokú bíróság ezért a Pp. 130.§ (3) bekezdése alapján az erre irányuló kérelmet elutasította.

- [25] Abban ugyanakkor a másodfokú bíróság érdemben egyetértett az elsőfokú bíróság megállapításával, mely szerint a kölcsönszerződés VII.1. pontjának azon rendelkezése, mely szerint a bank jogosult a kölcsönszerződést azonnali hatállyal felmondani, ha az adós a kölcsönszerződés bármely rendelkezését megszegi, ideértve különösen a kölcsönszerződésből eredő fizetési kötelezettségeinek nem vagy késedelmes teljesítését – tisztességtelen.
- [26] Amint arra a másodfokú bíróság az ítélete [22] bekezdésében rámutatott, a felek maguk is meghatározhattak tényállásokat, melyeket súlyosan szerződésszegőként minősítettek. E szerződéses feltételek azonban nem idézhetek elő a felek jogaiban/kötelezettségeiben valamelyik fél javára aránytalan eltolódást. Vizsgálandó volt ezért, hogy a kölcsönszerződés kereset által vitatott feltétele a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul az alperes javára és a felperesek hátrányára állapítja-e meg. Ennek megítélésénél – amint arról fentebb szó volt - támpontul szolgált a szerződéskötés időpontjában hatályos 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet (az ún. „fekete” illetve „szürke” lista), de a rPtk. 525.§ (1) bekezdés a)-d) pontjai is. Irányadónak tekinthető továbbá e kérdés vizsgálatánál a Kúria 4/2021. számú PJE határozata is, ami bár más aspektusból - a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések felmondása jogszerűségének megítélése kapcsán – de taglalja azt, hogy az adós részéről milyen fizetési késedelem minősülhet olyan súlyos szerződésszegésnek, ami adott esetben alapot adhat a kölcsönszerződés felmondására. A PJE hangsúlyozza, hogy a kölcsönszerződés fizetési késedelemre alapított felmondása jogszerűségének megítélése során annak tulajdonítható jelentőség, hogy az adósnak keletkezett-e lejárt tartozása, tehát késedelembe esett-e, és e késedelem – a mértékére, illetve a hátralék összegére figyelemmel – olyan érdeksérelmet okozott-e a hitelezőnek, olyan súlyos szerződésszegésnek tekinthető-e, ami ekként megalapozhatja a szerződés azonnali hatályú felmondását. A csupán kisebb összegű hátralék vagy a rövidebb időtartamú késedelem miatt azonban – az arányosság követelményére tekintettel – felmondásnak jellemzően nincs helye. A törlesztés előírt rendszerességétől való eltérés önmagában, súlyos jogkövetkezésménnyel nem arányos mértékű lejárt tartozás hiányában ugyancsak nem alapozhatja meg a felmondást.
- [27] A másodfokú bíróság fentiekre tekintettel egyetértett az elsőfokú bíróság megállapításával, mely szerint az a szerződéses feltétel, amely a kölcsönszerződés bármely, akár csekély mértékű fizetésre kötelező rendelkezése bármely megszegését - ide értve a bármely (akár jelentéktelen) nagyságú és bármilyen rövid ideig fennálló fizetési késedelmet is - azonnali hatályú felmondási okként szabályozza, tisztességtelen, ekként érvénytelen, következésképp a szerződésből kiesik, arra alapított felmondással élni nem lehet. Erre jutott a Kúria a Gfv.30.071/2019/9. számú ítéletének indokolásában is, kitérve arra: a rPtk. egyetlen rendelkezéséből sem következik, hogy bármilyen nagyságú, akár jelentéktelen fizetési késedelem, minden megelőző intézkedés nélkül feljogosítja a hitelezőt az azonnali hatályú felmondásra, ezért az ilyen szerződéses rendelkezés a rPtk. 209. § (1) bekezdésébe ütközik, figyelemmel az EUB C-537/12. és C-116/13. számú egyesített ügyekben hozott ítéletében foglalt elvekre is.
- [28] Az alperes fellebbezésében hivatkozott arra, hogy a rPtk. szerződéskötés időpontjában hatályos rendelkezése a tisztességtelen szerződési feltétel megtámadhatóságát biztosította, azonban a felperesek az egy éves megtámadási határidőt elmulasztották, így megtámadási joguk elévült. Bár a követelések elévülése és a megtámadási határidő elmulasztása egymással

nem rokonítható fogalmak, a másodfokú bíróság utal a következőkre: a szerződéskötés időpontjában hatályos rPtk. 209.§ (1) bekezdése és 209/A.§-a valamely általános szerződési feltétel tisztességtelensége esetére a fogyasztónak valóban megtámadási jogot biztosított, szemben az utóbb hatályba lépett rPtk. 209/A.§ (2) bekezdésével, mely a fogyasztói szerződésben az általános szerződési feltételként a szerződés részévé váló, továbbá a fogyasztóval szerződő fél által egyoldalúan, előre meghatározott és egyedileg meg nem tárgyalt tisztességtelen kikötéshez már a semmisség jogkövetkezményét fűzte.

[29] A másodfokú bíróság az uniós jog elsőbbsége kapcsán az 57.Pf.633.373/2023/7. számú végzésének [20] bekezdésében is kitért arra, hogy az EUB irányelvek címzettjei a tagállamok, az irányelvek az elérendő célokat tekintve kötelezőek, a célkitűzések megvalósításának formáját és eszközeit azonban a tagállamok választhatják meg: a belső jogban olyan tartalmú jogszabályt kell elfogadniuk, amellyel a nemzeti jogszabályokat az irányelvekben megállapított célkitűzésekhez igazítja. Az irányelvek fő szabály szerint nem alkalmazandók közvetlenül.

A perbeli szerződéskötés idején az 1994. évi I. törvénnyel kihirdetett Társulási Megállapodás, illetve az Európai Unióhoz való csatlakozás folytán már Magyarországon is irányadóak voltak a 93/13/EGK irányelv rendelkezései. Az irányelv átültetése a magyar jogba számos jogszabállyal megtörtént, ezen jogszabályok alkalmazása során érvényesül az irányelvben foglalt célkitűzés: a fogyasztók védelme. Ha a tagállami, nemzeti szabályok átültetése az EGK irányelvvel összhangban nem történik meg, úgy a közvetlen hatállyal nem rendelkező irányelv is alappal hivatkozható.

A 93/13/EGK irányelv 3. cikk (1) bekezdése szerint egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára. A 6. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy a tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.

A 93/13/EGK irányelv 6. cikk (1) bekezdésében foglalt előírás a magyar magánjogban a semmisség jogintézményével rokonítható, az irányelvvel való összhang megkívánja fogyasztói jogviszonyokban a tisztességtelen feltételek semmisséggel szankcionálását, a semmisség pedig határidő nélkül hivatkozható.

[30] Mindezek alapján a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének a kölcsönszerződés VII.1. pontjának felperesek által hivatkozott kitétele érvénytelenségét megállapító rendelkezését a Pp. 383.§ (2) bekezdése szerint helybenhagyta.

[31] A felperesek keresetlevelükben és a megismételt eljárásban is úgy nyilatkoztak, hogy előterjesztett keresetük nem keresethalmazat. Előadták, hogy a kölcsönszerződés VII.1. pontjának megjelölt rendelkezése érvénytelenségének megállapítását és az érvénytelenség jogkövetkezményei levonását kérik. Azt, hogy a bíróság tegyen olyan ítéleti megállapítást, hogy „a szerződés továbbra is érvényes”, illetve a közjegyzői okiratba foglalt „2015. június 19. napján kelt felmondás joghatás kiváltására nem volt alkalmas” nem önálló megállapítási keresetként, hanem jogkövetkezményként terjesztik elő, figyelemmel a DH2 tv. 37.§ (1) bekezdésére.

- [32] A DH2 tv. 37.§ (1) bekezdése kategorikusan kimondja: a devizaszerződés érvénytelensége esetén a fogyasztó a rPtk. 237.§ (1) illetve (2) bekezdésben írt jogkövetkezmények közül csak a szerződés érvényessé vagy hatályossá nyilvánítását kérheti a felek közötti elszámolás benyújtásával együtt. A másodfokú bíróság jelen ítélete [20] bekezdésében utalt arra, hogy a DH2 tv. 37.§ (1) bekezdésében foglalt jogkövetkezmények a perbeli részleges érvénytelenség esetén nem alkalmazhatóak. Az érvénytelenség általános jogkövetkezménye, hogy az ilyen ügyletre nem lehet jogot alapítani, vagyis a felek által célzott joghatások nem érhetőek el [1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 2. pont]. A szerződés részleges érvénytelensége esetén az érvénytelen kikötések kiesnek a szerződésből, azokhoz - az érvénytelenség általános jogkövetkezményének megfelelően - joghatás nem fűződhet. A felperesek keresetében „jogkövetkezményként” előterjesztett további kérelmek tehát a DH2 tv. alapján nem terjeszthetők elő, azok legfeljebb egyfajta, a Pp. 172.§ (3) bekezdésében szabályozott önálló megállapítási keresetnek minősülhetnek. Ez esetben azonban felpereseknek meg kellett volna jelölnie azt is, hogy a kért megállapítás miként és miért tud a megsértettnek állított alanyi jog számára védelmet biztosítani. A Pp. 172.§ (3) bekezdése a kért tartalmú megállapítások előterjesztését nem teszi lehetővé, azokat az elsőfokú ítélet rendelkező része szükségtelenül tartalmazza, így mellőzendők.
- [33] A felperesek a perben kifejezetten úgy nyilatkoztak, a felmondás „jogszerűtlenségének” megállapítását nem kérik. A másodfokú tárgyaláson is azzal érveltek, hogy nincs jelentősége annak, az alperes mely szerződéses rendelkezés vagy jogszabályhely alapján mondott fel, a III. r. felperes kése delme a felmondáskor fennállt-e, a tartozás milyen összegű volt - így az, vagy a kése dellem időtartama megalapozhatott-e súlyos szerződészegésre alapított felmondást. Felperesi álláspont szerint önmagában az, hogy a szerződés VII.1. pontjának hivatkozott rendelkezése érvénytelen, ezért a szerződésből kiesik és a tisztességtelennek minősülő szerződéses rendelkezés jogszabály diszpozitív rendelkezésével nem helyettesíthető, megalapozza felmondás joghatás kiváltására képtelenségét, a felmondáshoz fűződő jogkövetkezmények mellőzését.
- [34] A felperesi érvelés azonban téves, az adott esetben az érvénytelen szerződéses rendelkezés diszpozitív jogszabályi rendelkezéssel pótlásra nem került. A tisztességtelen rendelkezés a szerződésből kiesett, ami azonban nem akadályozza annak, hogy a hitelező az adós súlyos szerződészegése miatt a szerződést akár a Ptk. 525.§ (1) bekezdés a)-d) pontjaiban megjelölt okok alapján, akár más, objektíve súlyosnak minősülő szerződészegésre hivatkozással felmondja. Amennyiben tehát a per tárgya annak megállapítása, hogy a felmondás joghatás kiváltásra alkalmas volt-e – azaz alperes jogszerűen gyakorolta-e a felmondás jogát – úgy e körben jelentősége annak van, hogy a tartozás összege és a kése dellem megvalósít-e a Ptk. 525.§ (1) bekezdés e) pontja szerinti súlyos szerződészegést. Amennyiben igen, s ekként a szerződés a jogszerű felmondás folytán a futamidő lejárta előtt megszűnt, úgy azzal az alperes azonnali visszakövetelési joga megnyílt, a felmondással a teljes tartozás egyösszegben esedékessé vált, azaz a felek törlesztőrészletek esedékességére vonatkozó megállapodása figyelembe kívül marad. Ha azonban a felmondás nem jogszerű (mert pl. az adósnak csekély összegű tartozása állt fenn), nem alkalmas joghatás kiváltására, úgy nem lépteti hatályba az azonnali egyösszegű visszakövetelés jogát, és nem teszi hatálytalanná az esedékességre vonatkozó rendelkezéseket. A futamidő lejárta pedig pusztán annyit jelent, hogy a felek eredeti megállapodása szerinti valamennyi törlesztőrészlet esedékessé vált.
- [35] A másodfokú bíróság mindezek alapján mellőzte az elsőfokú bíróság ítéletének azon megállapítását, hogy a „szerződés érvénytelenségi ok által nem érintett további részei érvényesek; melynek következtében a dr. Balogh Zsigmond közjegyző 2015. június 19.

napján kelt 11048/Ü/372/2015/1 számú közokiratba foglalt felmondás joghatás kiváltására nem alkalmas” – előbbi azért, mert szükségtelen, utóbbi mert a per tárgyát felperes másodfokú tárgyaláson tett nyilatkozata szerint sem képezte a konkrét felmondás, azon érve pedig, mely az érvénytelen felmondási ok kiesése esetén a szerződést felmondani egyáltalán nem lehet, alapjaiban téves. Egyebekben azonban – ideértve a perköltségről való rendelkezést is - az elsőfokú bíróság ítélete a Pp. 383.§ (2) bekezdése alapján helybenhagyandó volt.

[36] A másodfokú eljárásban sem a felperesek, sem az alperes nem számítottak fel másodfokú perköltségét a Pp. 81.§ (1) bekezdése szerint, ezért a felek a felmerült költségeiket maguk viselik. Az alperes fellebbezésében foglaltak miatt utal a másodfokú bíróság arra, hogy pusztán a felperesek perköltségben való marasztalásának kérelmezése (megjegyezve, hogy alperesi jogi képviselő áfa körbe tartozik), a jogszabályi előírásnak nem tesz eleget.

Budapest, 2025. január 23.

dr. Bodor Krisztina s.k.
a tanács elnöke

dr. Klicsuné dr. Sólyom Livia s.k.
előadó bíró

dr. Pap Eszter s.k.
bíró